

sem volt, annyira széthányva, hogy mesterség volt összeszedni." Amikor a Kisfaludy Társaság 1858-ban hozzáfogott a teljes magyar Shakespeare megalkotásához, akkor vállalkozott Arany János újból „A szentivánéji álom” lefordítására „Ígéretemet — írja 1858 november 15-én Tomory Anasztáznak —, hogy megkísérlek én is egy vagy két darabot fordítani, nem vonom vissza, de magamat bizonyos időhöz nem köthetem, mert sem időm, sem fizikai képességem nincs folyvást dolgozni. Azt sem bánom, ha a már elhíresztelt Midsummer-Nights Dream-mel kezdek hozzá, csak könyvem legyen...” Arany János ekkor már angolból fordít s 1858 december 22-ről ezt írja Gyulay Pálnak: „Most a „Nyáréji álmot” nézegetem, de veszett nehéz munka. Majd fele rímelt jambus, nem is számítva a rövid dalokat, melyek még foglyosabbak.” Tompának 1859 február huszadikán ezeket írja: „A nyáréji álom”-ba kezdtem, egy pár felvonást idestova lenagyolok. De minő munka ez! Háromnegyedrészre rímelt jambus, melyet magyarul hasonlóval kellene sorról-sorra visszaadni; aki az angolnak szórővidségét ismeri, az átlátja, mily nehéz munka ez, kivált, ha a nyelvet nem akarjuk kerébe törni. Edigi dolgozataimban vannak sikerült helyek: bár néha csaknem áthághatlan zökkenőre akadok.” 1859 március tizenkilencedikén ezt írja Szász Károlynak: „Shakespeare most — nyugszik. Egy pár fölvonásra vittem és úgy belefáradtam az örök rímelésbe, hogy tökéletesen elakadtam. Nehéz igát vettem magamra, sort-sorral, jambust-jambussal, rímet-rímmel adni vissza: aligha ez így kivihető. A „Dream” felénél több rímel.” 1859 november tizenkilencedikén ezt írja Tomory Anasztáznak: „A Shakespeare-fordításban mult tél óta egy betűt sem hallottam — ott vagyok most is a kátyúban, ahol akkor a kerekem betört és nincs hat ökröm — vagy egyéb tehetségem —, mely onnan kivontasson. Friss erővel dolgozhatnám: ez nincs, a friss erő.” 1861 január harmincegyedikén a Kisfaludy Társaságban olvasta föl Arany János a „Nyáréji álom” fordításának első mutatványát.

1863 november 26-án a Kisfaludy Társaság ülésének jegyzőkönyvében ezek a sorok olvashatók: „Arany János igazgató tudósítván a társaságot, hogy Shakespeare Midsummer-Nights Dream-je fordításával elkészült, mit a gyűlés örövendetes tudomásul vett, elolvasá belőle a harmadik felvonást.” 1863 november huszonhatodikán készült el tehát „A szentivánéji álom” magyar fordítása, minden időkre a magyar műfordítás legnagyobb szerű alkotása. „A szentivánéji álom” fordítása egyúttal nevezetes a magyar Shakespeare szempontjából is, ezt a fordítást játszották ünnepi előadásul 1864-ben, az első magyar Shakespeare-ünnepen, a nagy költő születésének háromszázadik napján, ezzel indult meg a Kisfaludy Társaság Shakespeare-kiadása. (Arany Jánostól való még a „Hamlet” és a „János király” fordítása.)

A Sz. első előadásának nagy sikere volt a közönség előtt, a darabot még abban az évben tizenkétszer játszották, de a kritika szigorúan emlékezett meg az előadásról és különösen Gyulai Pál az Arany János által szerkesztett „Koszorú” hasábjain bírálta meg erőteljesen „A szentivánéji álom” előadását. Egressy Gábor is megkritizálta az előadást, a következőket írván Szász Károlynak: „Nem ütött ki úgy, mint én óhajtottam volna. A ház telve volt nagyon mind a kétszer, ma is megtelek úgy félig-meddig, de sem a kiállítás, sem az előadás (az első) nem lehetett kielégítő. A túlbuzgóság nervózusokká tett bennünket, előadókat s egyik hiba a másikat érte. Szörnyű dülást vittünk véghez a szövegen, ami barátunkat, a fordítót, aki jelen volt, desperátussá tette. Azóta még nem találkoztam vele, de bizonyos vagyok benne, hogy kedélye ettől a kellemetlen hatástól egy hónapig sem fog megszabadulni. Másfelől a kiállításban és elrendezésben nem volt semmi poézis. Itt, a tündérek jelenetében még a levegőnek is tele kell lenni bűbájjal és varázssal. Egy tündérhölgy bűvös világításban, hol manók cikáznak a légben, gnómok és silphek hintáznak a fák lombjain stb., stb. A mi földön lejtő balett-táncosaink mindezt